

Компетентността и приложимото право при
международните потребителски договори.

Практическо ръководство.

Текстът е завършен през 2018 г.

Нито Европейска комисия, нито което и да е лице, действащо от името на Комисията, носят отговорност за начина, по който би могла да бъде използвана съдържащата се в настоящата публикация информация.

Люксембург: Служба за публикации на Европейския съюз, 2018 г.

© Европейски съюз, 2018 г.

Повторното използване е разрешено, при условие че се посочи източникът.

Политиката на повторно използване на документите на Комисията е регламентирана с Решение 2011/833/ЕС (ОВ L 330, 14.12.2011 г., стр. 39).

За използването или възпроизвеждането на снимки или други материали, за които ЕС не е носител на авторското право, трябва да се иска разрешение направо от носителите на това право.

Photo credits:

P. 3: © iStock.com/ seb_ra

P. 6: © iStock.com/ Poike

P. 8: © iStock.com/ ipopba

P. 11: © iStock.com/ Rawpixel Ltd

Print ISBN 978-92-79-81560-7 doi:10.2838/935428 DS-04-18-306-BG-C

PDF ISBN 978-92-79-81580-5 doi:10.2838/74816 DS-04-18-306-BG-N

Съдържание

Цел и правен статут на практическото ръководство ..	2
I. Въведение	3
II. Въпроси, обхванати от настоящото ръководство	6
Потребителски договори, обхванати от ръководството .	6
Какво означава „потребител“ по смисъла на регламентите „Брюксел I“/„Рим I“?	6
Какви видове търговци са обхванати от настоящото ръководство?	7
III. Кой съд е компетентен да разглежда спорове по потребителски договори?	8
Когато потребителят е ищец	8
Когато потребителят е ответник	8
Когато съществува споразумение за избор на съд	9
Определяне на седалището на търговеца	10
IV. Кое право се прилага за спорове по потребителски договори?	11
Ограничена автономия на страните по договора	11
Приложимо право в случаите, когато не е направен избор	12
Кои договори не попадат в обхвата на член 6, параграфи 1 и 2 от Регламент „Рим I“	12
Какво попада в обхвата на приложимото право?	13
V. Съдебна практика	14
Съдебна практика на Съда на Европейския съюз	14
Избрана национална съдебна практика	17
VI. Общи заключения	20

ЦЕЛ И ПРАВЕН СТАТУТ НА ПРАКТИЧЕСКОТО РЪКОВОДСТВО

Цел и правен статут на практическото ръководство

Практическото ръководство има за цел да предложи общ преглед на съответните правни разпоредби и съдебна практика по въпросите на (международната) компетентност и приложимото право по спорове, свързани с потребителски договори. Основната цел на настоящото ръководство е да подпомага специалистите в тяхната работа. То няма претенции за изчерпателност и не засяга авторитетното тълкуване на Съда на Европейския съюз на цитираните в него правни инструменти.

I. Въведение

Регламент „Брюксел I“ (преработен текст) (ЕС) № 1215/2012¹ и Регламент „Рим I“ (ЕО) № 593/2008² съдържат специални разпоредби за определяне на това съдилищата на кои държави членки имат компетентност по спорове, свързани с потребителски договори, и кое е приложимото право за такива договори. Тези специални разпоредби се отклоняват от общите принципи за компетентността и приложимото право с цел закрила на потребителите като по-слабата страна по договора. По принцип тези специални разпоредби предвиждат, че иск срещу защитената страна може да бъде предявяван само в съдилищата по местоживеенето ѝ, но предоставят на същата страна избор на компетентен съд, когато тя е ищец.

От друга страна, страните по потребителски договор по принцип имат свобода на договаряне, съгласно която могат да избират приложимото право (при условие че правото по обичайното местопребиваване на потребителя му гарантира известна минимална защита) и в по-ограничена степен — компетентния съд (вж.

раздели III и IV по-долу). Това означава, че в случай на спор условията на потребителския договор винаги представляват отправната точка за определяне на приложимото право и компетентния съд.

При спорове между потребител и търговец основният критерий на привързване в Регламент „Брюксел I“ (преработен текст) и Регламент „Рим I“, свързващ спора с конкретен съд и конкретно приложимо

¹ Регламент (ЕС) № 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2012 г. относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела, ОВ L 351, 20.12.2012 г., стр. 1.

² Регламент (ЕО) № 593/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 17 юни 2008 г. относно приложимото право към договорни задължения (Рим I), ОВ L 177, 4.7.2008 г., стр. 6.

I. ВЪВЕДЕНИЕ

право, е мястото, където потребителят има местоживеене и/или обичайно местопребиваване. Потребителят има достъп до съдилищата в държавата членка, в която има местоживеене, а за решаването на спора по принцип се прилага правото на държавата членка, в която той има обичайно местопребиваване.

Специфичните правила относно компетентността се прилагат към договори за продажба на стоки на изплащане чрез вноски, договори за заем, изплатим на вноски, или за всяка друга форма на кредит, предоставен за финансиране на продажбата на стоки. В допълнение, правилата относно компетентността, както и относно приложимото право се прилагат за договори, сключени с лице, което извършва търговски или професионални дейности в държавата, където потребителят има местоживеене или обичайно местопребиваване, или което с всички средства насочва тези дейности към тази държава или към няколко държави, включително тази държава, и договорот попада в обхвата на тези дейности. Следователно понятието „насочване на дейности“ към друга държава е от голямо практическо значение и във връзка с него съществува известна съдебна практика на Съда на Европейския съюз (вж. раздел V по-долу).

Хронология на Регламент „Брюксел I“ и Регламент „Рим I“

Регламент „Брюксел I“

→ Брюкселска конвенция от 1968 г. относно подведомствеността и изпълнението на съдебните решения в областта на гражданското и търговското право: В първоначалния текст на Брюкселската конвенция от 1968 г. е включен раздел относно компетентността по въпроси, свързани с продажбите на изплащане чрез вноски и заемите, изплатими на вноски, в който обаче не се посочва недвусмислено, че тя се прилага изрично по отношение на потребителските договори. Първоначално това правило за компетентността се прилага само за договори за продажби на изплащане и заеми, изплатими на вноски. По отношение на другите потребителски договори се прилагат общите разпоредби за договорите, предвиждащи компетентност на съдилищата по местоизпълнението на съответното задължение (член 5, точка 1). В своята съдебна практика обаче Съдът на Европейския съюз тълкува това правило по автономен начин в смисъл, че то включва „частни крайни потребители“. Този юриспруденциален подход по-късно е използван в изменен текст на Брюкселската конвенция (от 1978 г.) и след това — в Регламент „Брюксел I“ (Регламент (ЕО) № 44/2001);

→ Конвенцията от 1978 г. за присъединяването на Кралство Дания, Ирландия и Обединеното кралство към Брюкселската конвенция от

1968 г.: в съответствие със съдебната практика на Съда на Европейския съюз и с проектотекста на член 5 от бъдещата Римска конвенция за приложимото право към договорните задължения, раздел 4 от Брюкселската конвенция е изменен така, че от този момент нататък да включва потребителските договори;

- 22 декември 2000 г.: В Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 г. относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела са предвидени две важни промени: условията за прилагане на раздел 4 са опростени и е предвидено разделът да се прилага за договорите за пакетни туристически ваканции;
- 10 януари 2015 г.: считано от тази дата Регламент „Брюксел I“ (Регламент (ЕО) № 44/2001) се заменя с Регламент „Брюксел I“ (преработен текст) (Регламент (ЕС) № 1215/2012). Регламент „Брюксел I“ (преработен текст) се прилага към производства, образувани на или след 10 януари 2015 г.; Регламент (ЕО) № 44/2001 продължава да се прилага към производствата, образувани преди тази дата. С Регламент „Брюксел I“ (преработен текст) е въведена една важна промяна, а именно разширяване на защитата, предоставяна на потребителите, дори в ситуации, в които търговецът има седалище извън Европейския съюз.

Регламент „Рим I“

- Римската конвенция от 1980 г. за приложимото право към договорните задължения: конвенцията съдържа специални разпоредби във връзка с приложимото право към потребителските договори;
- 17 юни 2008 г.: Регламентът „Рим I“ заменя Римската конвенция от 1980 г. и опростява условията за прилагане на разпоредбите по отношение на приложимото право към потребителските договори в съответствие с промените, въведени в Регламент (ЕО) № 44/2001, свързани с компетентността по такива договори. Римската конвенция от 1980 г. все още се прилага в Дания поради неучастието ѝ в инструментите в областта на гражданското правосъдие, включително в Регламент „Рим I“, както и в някои откъснати територии на държавите членки, които не се считат за територии на ЕС съгласно Договора за функционирането на ЕС. Регламент „Рим I“ се прилага за договори, сключени след 17 декември 2009 г.

Доколкото разпоредбите на тези актове не са изменени, съдебната практика относно тълкуването на различните разпоредби остава валидна.

II. ВЪПРОСИ, ОБХВАНАТИ ОТ НАСТОЯЩОТО РЪКОВОДСТВО

II. Въпроси, обхванати от настоящото ръководство

→ Потребителски договори, обхванати от ръководството

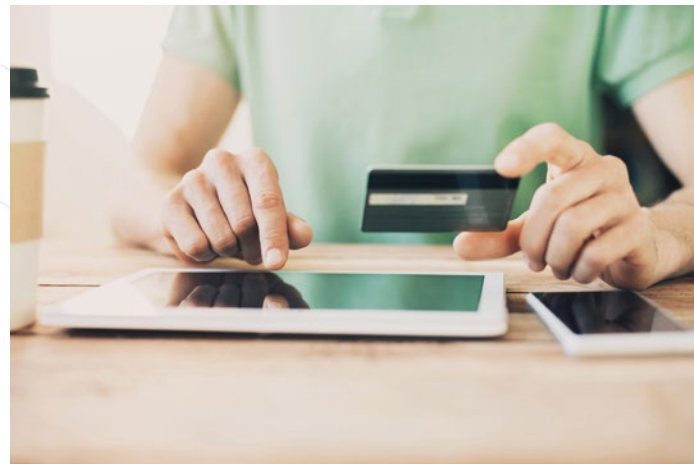
Настоящото ръководство обхваща само гражданскоправни и търговскоправни въпроси и не засяга например данъчни, митнически и административни въпроси, които са извън приложното поле на Регламент „Брюксел I“ и Регламент „Рим I“.

Ръководството се съсредоточава само върху определянето на компетентността на съдилищата и на приложимото право към потребителските договори с трансграничен елемент, които попадат в обхвата на режимите на Регламент „Брюксел I“ и Регламент „Рим I“, и изключва материалноправните въпроси.

→ Какво означава „потребител“ по смисъла на регламентите „Брюксел I“/ „Рим I“?

Съгласно Регламент „Брюксел I“ и Регламент „Рим I“ се счита, че дадено лице — страна по договор, има право на специалната защита, предоставяна на потребителите, ако договорът е сключен с цел, „която може да се смята, че е извън рамките на неговото занятие или

професия“. Докато за прилагането на Регламент „Брюксел I“ (правилата относно компетентността) потребителят трябва да има местоживеее в държава — членка на ЕС, то за прилагането на правилата относно приложимото право (Регламент „Рим I“) потребителят може да има обичайно местопребиваване в рамките на ЕС или извън него. Съдът на Европейския съюз тълкува това понятие в няколко дела, като най-важните от тях са представени по-долу в раздел V.

II. ВЪПРОСИ, ОБХВАНАТИ ОТ НАСТОЯЩОТО РЪКОВОДСТВО

→ Какви видове търговци са обхванати от настоящото ръководство?

Правилата относно компетентността и приложимото право, обхванати от настоящото ръководство, се отнасят до потребителски договори, при които другата страна по договора е търговец. Докато правилата относно приложимото право имат универсален характер и съответно се прилагат независимо дали седалището на търговеца се намира в ЕС, или извън него, за правилата относно компетентността картината е по-нюансирана. Докато за производствата, образувани преди 10 януари 2015 г., защитните разпоредби на регламент „Брюсел I“ ще се прилагат само за търговци, чието седалище или клон, агенция или друг вид представителство се намира на територията на една от държавите — членки на ЕС, то за производствата, образувани след тази дата, тези разпоредби ще се прилагат за търговците, без да съществува някакво изискване относно седалището им.

III. КОЙ СЪД Е КОМПЕТЕНТЕН ДА РАЗГЛЕЖДА СПОРОВЕ ПО ПОТРЕБИТЕЛСКИ ДОГОВОРИ?

III. Кой съд е компетентен да разглежда спорове по потребителски договори?

→ Когато потребителят е ищец

Съгласно Регламент „Брюксел I“ (преработен текст)³ потребителят ищец има право да избере да предяви иск или в държавата членка, в която е местоживеенето на другата страна, ако другата страна има седалище в ЕС, или — независимо дали седалището на другата страна е в държава — членка на ЕС, или в трета държава — пред съдилищата на мястото, където потребителят има местоживеене. За първия случай регламентът установява само международна компетентност и местната компетентност на точния съд, в който следва да бъде предявен искът, трябва да се посочва в националното процесуално право на тази държава. За втория случай регламентът установява международна и местна компетентност, което означава, че потребителят може да предявява иск само на мястото, където има местоживеене.

³ Член 18, параграф 1 от Регламент „Брюксел I“ (преработен текст) гласи: „1. Потребител може да предяви иск срещу другата страна по договора или в съдилищата на държавата членка, в която тази страна има местоживеене, или независимо от местоживеенето на другата страна — в съдилищата по мястото, където има местоживеене потребителят.“

→ Когато потребителят е ответник

Когато производството е образувано срещу потребителя, компетентност имат съдилищата на държавата членка, където има

III. КОЙ СЪД Е КОМПЕТЕНТЕН ДА РАЗГЛЕЖДА СПОРОВЕ ПО ПОТРЕБИТЕЛСКИ ДОГОВОРИ?

местоживеене потребителят. В този случай регламентът⁴ установява само международна компетентност и местната компетентност следва да бъде точно посочена в националното процесуално право на съответната държава членка. В доклада „Jenard“, придружаващ Брюкселската конвенция от 1968 г., се пояснява, че моментът, който е от значение за определянето на местоживеенето на потребителя, е моментът на образуване на производството.

В двете описани по-горе ситуации, когато потребителят е ищец или ответник, другата страна има право да предяви насрещен иск в съда, пред който е висящ първоначалният иск⁵.

→ Когато съществува споразумение за избор на съд

Потребителските договори могат да включват също и споразумения за избор на съд. Такива споразумения обаче са валидни единствено ако отговарят на изискванията, предвидени в член 19 от Регламент „Брюксел I“⁶.

⁴ Член 18, параграф 2 от Регламент „Брюксел I“ (преработен текст) гласи:
„2. Другата страна по договора може да предяви иск срещу потребител само в съдилищата на държавата членка, където има местоживеене потребителят.“

⁵ Член 18, параграф 3 от Регламент „Брюксел I“ (преработен текст) гласи:
„3. Настоящият член не засяга правото да се предяви насрещен иск в съда, пред който в съответствие с настоящия раздел е висящ първоначалният иск.“

⁶ Член 19 от Регламент „Брюксел I“ (преработен текст) гласи:
„Разпоредбите на настоящия раздел могат да се дерогират само със споразумение:

В съответствие с първия параграф, такова споразумение е валидно, ако е сключено „след възникването на спора“. В доклада „Jenard“ се пояснява, че спор възниква „в момента, в който между страните възниква несъгласие по конкретна точка и предстои или се обмисля образуване на съдебно производство“.

Друга ситуация, в която включено в потребителския договор споразумение за избор на съд би могло да бъде валидно, е случаят, когато то предоставя на потребителя допълнителни възможности по отношение на съдилищата, в които може да предяви иск, в допълнение към тези, с които вече разполага (член 19, параграф 2).

И накрая, член 19, параграф 3 позволява на страните по даден потребителски договор да сключват такива споразумения за избор на съд, когато и двете имат местоживеене или обичайно пребиваване в една и съща държава членка и споразумението предоставя компетентност на съдилищата на тази държава членка, доколкото такова споразумение не противоречи на правото на въпросната държава членка. Тази разпоредба е от практическо значение

- 1) което е сключено след възникването на спора;
- 2) което допуска потребителят да предяви иск в съдилища, различни от тези, посочени в този раздел; или
- (3) което е сключено между потребителя и другата страна по договора, и двамата от които по времето на сключване на договора са имали местоживеене или обичайно пребиваване в една и съща държава членка, и което предоставя компетентност на съдилищата на тази държава членка, при условие че това споразумение не противоречи на правото на тази държава членка.“

III. КОЙ СЪД Е КОМПЕТЕНТЕН ДА РАЗГЛЕЖДА СПОРОВЕ ПО ПОТРЕБИТЕЛСКИ ДОГОВОРИ?

в ситуацията, при която след сключването на споразумението за избор на съд потребителят се премести в друга държава членка.

→ **Определяне на седалището на търговеца**

Регламент „Брюксел I“ (преработен текст) предвижда (в своя член 63), че когато търговецът е търговско дружество или друго юридическо лице, той има местоживееие в мястото, където се намира неговото:

- седалище по устав; или
- централно управление; или
- основно място на стопанска дейност.

Следователно търговското дружество има местоживееие в ЕС дори когато само едно от тези места се намира в ЕС.

Когато търговецът няма местоживееие в държава членка, но има „клон, агенция или друго представителство“ в някоя от държавите членки, въпросният търговец — по отношение на спорове, възникнали от дейността на този клон, агенция или представителство — се счита за имащ местоживееие в тази държава членка (член 17, параграф 2).

IV. КОЕ ПРАВО СЕ ПРИЛАГА ЗА СПОРОВЕ ПО ПОТРЕБИТЕЛСКИ ДОГОВОРИ?

IV. Кое право се прилага за спорове по потребителски договори?

→ Ограничена автономия на страните по договора

Регламент „Рим I“ позволява на страните по потребителски договор да избират правото, което ще урежда всички въпроси, свързани с договора, но подлага този избор на прилагането на някои задължителни разпоредби, насочени към закрила на потребителите като по-слабата страна по договора⁷.

⁷ Член 6, параграфи 1 и 2 от Регламент „Рим I“ гласи:

„1. Без да се засягат членове 5 и 7, договор, сключен от физическо лице с цел, която може да се смята, че е извън рамките на неговото занятие или професия („потребителят“), с друго лице, което упражнява своето занятие или професия („професионалистът“), се урежда от правото на държавата, в която е обичайното местопребиваване на потребителя, при условие че професионалистът:

а) извършва своята търговска или професионална дейност в държавата, в която е обичайното местопребиваване на потребителя, или
б) по какъвто и да било начин насочва тази дейност към съответната държава или към няколко държави, включително и тази държава, и договорът попада в обхвата на тази дейност.

2. Независимо от параграф 1 страните могат, в съответствие с член 3, да изберат приложимото право за договор, който отговаря на изискванията на параграф 1. Въпреки това този избор не може да води до лишаване на потребителя от закрилата, предоставяна му от разпоредбите, които не могат да бъдат отклонени чрез споразумение според правото, което при липса на избор би било приложимо въз основа на параграф 1.“

Следователно, ако като приложимо право страните по договора са избрали право, различно от това на потребителя, съгласно член 6, параграф 2 ще продължат да се прилагат определени разпоредби на правото на държавата, в която е обичайното местопребиваване на потребителя, по-специално когато:

IV. КОЕ ПРАВО СЕ ПРИЛАГА ЗА СПОРОВЕ ПО ПОТРЕБИТЕЛСКИ ДОГОВОРИ?

- тези разпоредби за договорите съгласно законодателството на страната, в която е местопребиваването на потребителя, са по-благоприятни за потребителя, отколкото разпоредбите за договорите съгласно приложимото право, избрано от страните; и
- тези разпоредби за договорите са насочени специално към закрилата на потребителите и от тях не може да се прави дерогация чрез споразумение.

→ Приложимо право в случаите, когато не е направен избор

В случаите, когато страните не са избрали приложимо право, в определени ситуации потребителят ще се възползва, съгласно член 6, параграф 1, от прилагането на правото на държавата, в която е обичайното му местопребиваване. Условието за прилагането на тези разпоредби са следните:

- търговецът:
  - извършва своята търговска дейност в държавата, в която е обичайното местопребиваване на потребителя, или
  - по какъвто и да било начин насочва тази дейност към съответната държава или към няколко държави, включително и тази държава;
- договарят попада в обхвата на посочената по-горе дейност.

Член 6 от Регламент „Рим I“ се прилага независимо от това дали търговецът е установен в ЕС.

→ Кои договори не попадат в обхвата на член 6, параграфи 1 и 2 от Регламент „Рим I“

Разпоредбите, приложими за потребителските договори, установени в член 6, параграфи 1 и 2 от Регламент „Рим I“, не се прилагат за някои видове договори, ясно изброени в член 6, параграф 4⁸.

⁸ „а) договор за доставка на услуги, когато услугите трябва да бъдат предоставени на потребителя изключително в държава, различна от тази, в която е обичайното му местопребиваване;

б) договор за превоз, различен от договор за пакетно пътуване по смисъла на Директива 90/314/ЕИО на Съвета от 13 юни 1990 г. относно пакетните туристически пътувания, пакетните туристически ваканции и пакетните туристически обиколки;

в) договор за вещно право върху недвижима вещь или за наем на недвижима вещь, различен от договор за право на временно ползване на недвижима собственост по смисъла на Директива 94/47/ЕО;

г) права и задължения, които съставляват финансов инструмент, и права и задължения, които съставляват реда и условията за емитирането или публичното предлагане и публичните предложения за изкупуване на прехвърлими ценни книжа и записването и обратното изкупуване на дялови единици в предприятия за колективно инвестиране, доколкото тези действия не съставляват предоставяне на финансова услуга;

д) договор, сключен в рамките на вида система, попадаща в обхвата на член 4, параграф 1, буква з).“

IV. КОЕ ПРАВО СЕ ПРИЛАГА ЗА СПОРОВЕ ПО ПОТРЕБИТЕЛСКИ ДОГОВОРИ?

→ Какво попада в обхвата на приложимото право?

Член 12 от Регламент „Рим I“ съдържа неизчерпателен списък на въпросите, които се уреждат от приложимото право, определено в съответствие с този регламент. Сред уредените въпроси са: тълкуването, изпълнението, последиците от неизпълнение на задълженията, включително вредите, различните начини на погасяване на задълженията, както и последиците от недействителността на договора.

Регламентът съдържа стълкновителни разпоредби за определяне на сключването и действителността на договор или на отделна негова разпоредба (член 10), формалната действителност на договор (член 11) и недееспособността (член 13).

V. Съдебна практика

→ Съдебна практика на Съда на Европейския съюз

Понятието „потребител“

Съдът на Европейския съюз е пояснил това понятие, като е посочил, че защитата се прилага за „частни крайни потребители“ (решението по дело 150/77, *Bertrand*)⁹. По-късно Съдът заключава, че защитата, предоставяна на потребителите, обхваща договори, сключени само от физически лица с цел задоволяване на собствените нужди за потребление, и не може да се отнася до дружества или юридически лица (решението по дело C-269/95, *Benincasa*). На предоставяната защита може да се позове само самият потребител, но не и ищец, осъществяващ своята търговска или професионална дейност, на който потребителят е предоставил своите права (решението по дело C-89/91, *Shearson Lehmann Hutton*). И накрая, Съдът е постановил, че определението за потребител трябва да получи самостоятелно и еднакво тълкуване навсякъде в Съюза (решението по дело C-508/12, *Vapenik*).

⁹ Решенията по делата на Съда на Европейския съюз могат да бъдат намерени на неговия уебсайт на адрес: http://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/.

- Според това решение трябва по-специално да се вземе предвид определението на понятието „потребител“, съдържащо се в различни актове от правото на Европейския съюз, а именно Регламент „Брюксел I“, Регламент (ЕО) № 805/2004 от 21 април 2004 г. за въвеждане на европейско изпълнително основание при безспорни вземания и Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 г. относно неравноправните клаузи в потребителските договори.
- Съдът е заключил, че: *„Тъй като имат за цел защита на потребителите с оглед на възстановяване на равенството между страните по договори, сключени между потребител и професионалист, посочените по-горе разпоредби на правото на Съюза не могат да се прилагат и по отношение на лица, за които тази защита не е обоснована.“*
- Следователно специалните правила за компетентност и за приложимото право при потребителски договори не могат да се прилагат нито към договори, сключени между две лица, които извършват търговски или професионални дейности, нито към договори, сключени между две лица, които не извършват търговски или професионални дейности (точки 32 и 33 от гореспоменатото решение).

Понятието „насочване на дейностите“

Специалната защита за потребителите по силата на Регламент „Брюксел I“ (преработен текст) и Регламент „Рим I“ се прилага, ако търговецът „насочва дейностите си“ към държавата членка на потребителя по смисъла на член 17, параграф 1, буква в) от Регламент „Брюксел I“ и член 6, параграф 1 от Регламент „Рим I“. В това отношение в съображение 24 от Регламент „Рим I“ се говори за съгласуваност при тълкуването на материалния обхват между нормите в Регламент „Брюксел I“ и Регламент „Рим I“, по-специално във връзка с понятието „насочване на дейностите“. Това означава, че представената по-долу съдебна практика е приложима както за въпроси относно компетентността, така и за въпроси относно приложимото право¹⁰.

Съдът е предоставил насоки как да се тълкува понятието „насочване на дейности“ към определена държава членка. В своето основополагащо решение по делото *Pammer/Alpenhof* (съединени дела C-585/08 и C-144/09) Съдът трябваше да реши дали достъпността на даден уебсайт е достатъчна, за да се приеме, че търговецът е насочил своите дейности към държавата членка,

¹⁰ Когато договарят е сключен с потребител в хода на електронната търговия, търговецът трябва да информира потребителя, че по силата на член 6, параграф 2 от Регламент „Рим I“ той се ползва със защитата, гарантирана му от императивните норми на правото, което би било приложимо при липсата на избор на приложимо право (решение по дело C-191/15, *Verein für Konsumenteninformation*).

V. СЪДЕБНА ПРАКТИКА

където потребителят има местоживеене, по смисъла на член 15, параграф 1, буква в) от Регламент „Брюксел I“.

Съдът постанови, че достъпността на уебсайта в дадена държава членка сама по себе си не е достатъчна, за да се установи, че търговецът е насочил дейността си към тази държава членка. Напротив, за да се установи това, следва да се провери, като се вземат предвид тези уебсайтове и общата дейност на търговеца, дали преди евентуалното сключване на договора с потребителя търговецът е възнамерявал да търгува с потребители с местоживеене в една или няколко държави членки, включително в тази, където потребителят има местоживеене.

Съдът изготви списък с критерии, които могат да бъдат използвани като показатели за такова намерение:

- международното естество на дейността,
- посочването на описание на маршрути от други държави членки до мястото, където търговецът е установен,
- използването на език или валута, различни от обичайно използваните в държавата членка, където търговецът е установен, с възможност за резервиране и потвърждаване на резервацията/ поръчката на този друг език,

- посочването на телефонните номера с указване на международния телефонен код,
  - поемането на задължение за плащане на разходи, свързани с услуга по каталогизиране в интернет, с цел улесняване на достъпа до уебсайта на търговеца или до уебсайта на посредника му за потребителите с местоживеене в други държави членки,
  - използването на име на домейн от първо ниво, различно от това на държавата членка, където търговецът е установен, и
  - споменаването на международна клиентела, състояща се от клиенти с местоживеене в различни държави членки.
- Въпреки това следните елементи не представляват достатъчни доказателства за такова намерение:
- достъпността на уебсайта на търговеца или на уебсайта на посредника в държавата членка, където потребителят има местоживеене, сама по себе си, или
  - посочването на електронен адрес, както и на други данни за връзка, или
  - употребата на език или валута, които са обичайно използваните език и/или валута в държавата членка, където търговецът е установен.

В решението по делото *Mühlleitner* (C-190/11) Съдът постанови, че не е необходимо договарът да е сключен от разстояние, но това може да бъде взето предвид при разглеждането на всички фактори от значение, необходими за да се установи дали търговецът насочва дейности към определена държава членка.

В решението по делото *Emrek* (C-218/12) Съдът постанови, че член 15, параграф 1, буква в) от Регламент „Брюксел I“ (член 17, параграф 1, буква в) от преработената версия) не изисква причинно-следствена връзка между наличието на уебсайт и сключването на договора. Такава причинно-следствена връзка обаче представлява доказателство за връзката между договора и търговска или професионална дейност, насочена към държавата членка, където потребителят има местоживееене.

➔ Избрана национална съдебна практика

Франция

В своето решение от 12 юли 2005 г. (първо гражданско отделение, 12 юли 2005 г., 02-13960) касационният съд е изяснил понятието „*нужните стъпки за сключването на договора*“, предвидено в член 13, параграф 3, буква б) от Брюкселската конвенция от 1968 г.

относно подведомствеността и изпълнението на съдебните решения в областта на гражданското и търговското право.

Според касационния съд, в случай на потребител, който е установен във Франция, в отговор на реклама, публикувана във вестник в тази държава, за продажбата на материални вещи от страна на дружество, чието седалище се намира в друга държава, в разглеждания случай — Германия, отговорът на конкретно отправеното предложение посредством предприемането на мярка за изготвяне на планове и спецификации, което е необходима предпоставка за сключването на договора, представлява „*нужната стъпка за сключването на договора*“ по смисъла на член 13, параграф 3, буква б) от Брюкселската конвенция от 1968 г. за предоставяне на компетентност на съда на мястото по местопребиваване на потребителя, при условие че този отговор се разбира като изявление, изразяващо намерението на потребителя да предприеме действия в отговор на рекламата.

Следователно формулировката „*нужните стъпки за сключването на договора*“ по смисъла на член 13, параграф 3, буква б) не се отнася изрично за действие, което пряко води до сключването на договора, **а също и за действие, извършено преди приемането на договора, когато то показва намерението на потребителя да се възползва от конкретно отправеното предложение и представлява необходима предпоставка за сключването на договора.**

V. СЪДЕБНА ПРАКТИКА

По отношение на Конвенцията от 1980 г. за приложимото право към договорните задължения касационният съд е постановил, че при липса на изричен избор от страните по отношение на приложимото право се прилага френското право, когато продажбата по домовете е била извършена на мястото, където френският потребител има местоживеене (първо гражданско отделение, 12 юли 2005 г., 02-16915).

Касационният съд подчертава, че въпросният договор е бил за предоставяне на услуги и че ищецът е бил третиран като потребител на мястото, където има местоживеене във Франция, където е подписал договора. Доколкото изборът на страните приложимо право да бъде германското право не е изричен, следва да се прилага френското право в изпълнение на член 5, параграф 3 от Римската конвенция, който предвижда, че: *„Където от всички обстоятелства по случая, при липса на избор на право, е видно, че договорът е явно по-тясно свързан с държава, различна от посочената в параграф 1 или 2, се прилага правото на тази друга държава.“*

Следователно **в това свое решение касационният съд тълкува ограничително проявата на избора на приложимото право. Съдът налага „изричен“ избор**, докато в член 3, който се позовава на текста на член 5, параграф 2, се допуска избор, който *„да следва ясно от разпоредбите на договора или от обстоятелствата на случая“*. В това отношение с Регламент „Рим I“ от 17 юни 2008 г. беше ограничена възможността за избор по отношение на приложимото

право към потребителските договори (член 6), за да се постигне по-високо равнище на защита на потребителите.

Германия

Федерален върховен съд (BGH), решение от 9 февруари 2017 г. — дело № IX ZR 67/16

Произходът на активите не играе каквато и да е роля по отношение на въпроса дали едно физическо лице сключва договор с цел търговска или професионална дейност. В противен случай рядко би била възможна компетентност при потребителските договори, тъй като в повечето случаи активите са с произход от търговски дейности. Сключването на по-късен етап на договор между потребител и търговец не е необходимо да е мотивирано от дейностите на търговеца, насочени към държавата членка на потребителя. Потребителят не губи компетентността при потребителските договори в случаите, когато неговият договорен партньор прехвърля правата си по договора на трета страна.

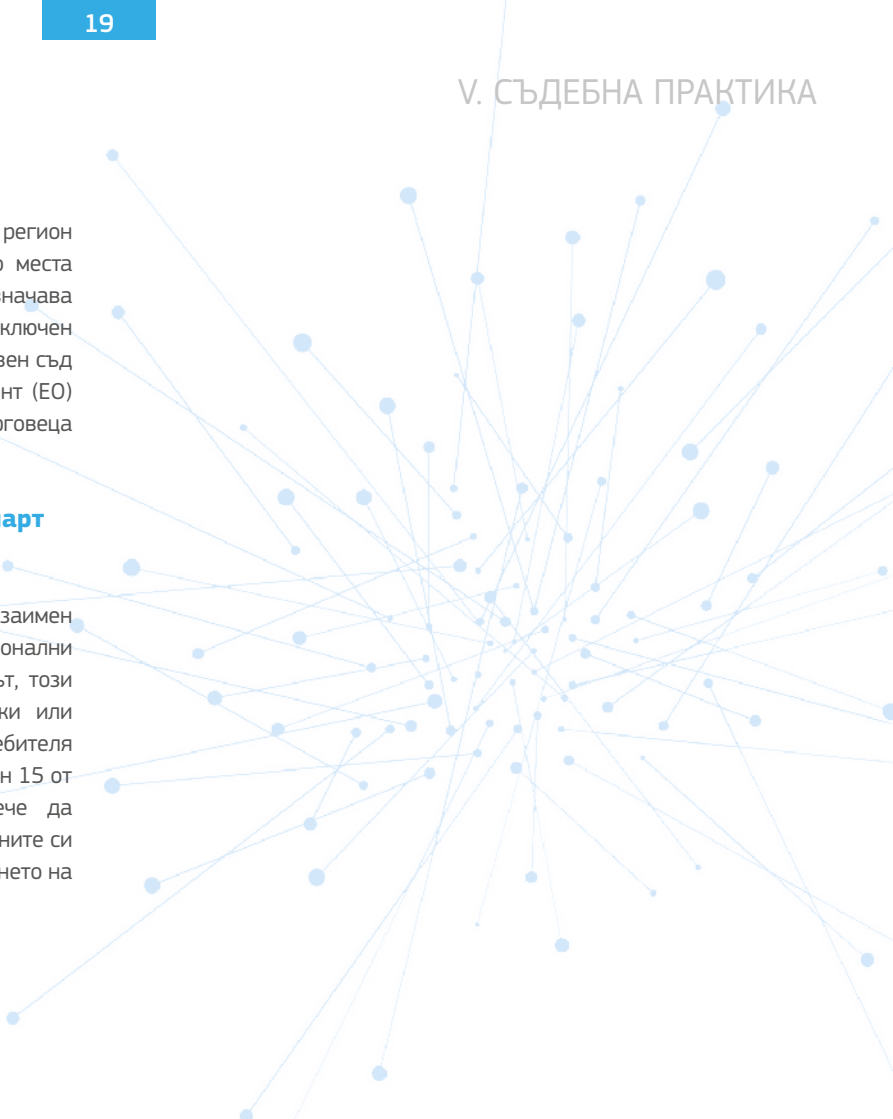
Федерален върховен съд (BGH), решение от 24 април 2013 г. — дело № XII ZR 10/10

Това решение се отнася до дело, при което нидерландски потребител е сключил договор за наем на мобилен дом. Потребителят е разбрал за дейността на търговеца чрез началната страница на неговия

уебсайт, където е описан маршрутът от граничния регион в Нидерландия до помещенията в Германия и на няколко места е посочена информацията „Wij spreken Nederlands!“ (което означава „ние говорим нидерландски“). Самият договор е бил сключен в помещенията на германския търговец. Федералният върховен съд е постановил, че за да бъде приложим член 15 от Регламент (ЕО) № 44/2001, не се изисква договарът между потребителя и търговеца да е бил сключен от разстояние.

Федерален върховен съд (BGH), решение от 30 март 2006 г. — дело № VII ZR 249/04

В случай че търговец е обвързан с потребител въз основа на взаимен договор за услуги с цел разгръщане на търговски или професионални дейности в държавата членка на потребителя за първи път, този договор за услуги не е сключен във връзка с търговски или професионални дейности в държавата членка на потребителя в съответствие с член 15 от Регламент (ЕО) № 44/2001. В член 15 от Регламент (ЕО) № 44/2001 се изисква търговецът вече да е извършвал или да е насочил търговските или професионалните си дейности в държавата членка на потребителя преди сключването на договора с потребителя.

VI. Общи заключения

Съдът, сезиран с иск срещу търговеца в случай на потребителски договор, трябва да направи следния анализ.

Компетентност

→ Спорът отнася ли се за потребителски договор по смисъла на член 17 от Регламент (ЕС) № 1215/2012?

Ако отговорът е „ДА“, компетентен ли съм съгласно раздел 4 от Регламент (ЕС) № 1215/2012?

→ Съществува ли споразумение за избор на съд, което отговаря на условията на член 19?

→ Да. Съдът проверява дали срещу ответника (търговеца) е предявен иск на мястото, съответстващо на определеното в споразумението за избор на съд.

→ Не. Направете справка с член 18 и проверете дали съдът може да установи, че срещу ответника (търговеца) е предявен иск на мястото, където се намира седалището му; или на мястото, където има местоживеене потребителят.

НЕ:

Компетентен ли съм по силата на други разпоредби на Регламент (ЕС) № 1215/2012?

Приложимо право

→ Кое право се прилага за потребителските договори?

1 — Договорът потребителски договор по смисъла на член 6, параграф 1 ли е?

ДА:

При условие че са изпълнени следните изисквания:

→ договорът е сключен от потребител (физическо лице, което действа извън рамките на своето занятие или професия);

→ с професионалист (друго лице, което упражнява своето занятие или професия)

и

→ е изпълнено едно от допълнителните условия по член 6, параграф 1, буква а) или б):

→ професионалистът извършва своите дейности в държавата, в която е обичайното местопребиваване на потребителя,

или

→ професионалистът насочва своите дейности към държавата, в която е обичайното местопребиваване на потребителя (само към тази държава или към няколко държави, включително и тази държава).

НЕ:

Когато съществува договор между потребител и професионалист по смисъла на член 6, параграф 1, но не е изпълнено нито едно от допълнителните условия в член 6, параграф 1, буква а) или б), направете справка с членове 3 и 4 от Регламент „Рим I“, за да определите приложимото право.

Ако отговорът на въпрос 1 е „да“, моля, преминете към въпрос 2.

VI. ОБЩИ ЗАКЛЮЧЕНИЯ

2 — *Договорът съдържа ли клауза за избор на право?*

ДА:

- съдът прилага избраното право — член 6, параграф 2 от Регламент „Рим I“;
- но ако съществуват неподлежащи на дерогация правни норми, които при липса на избор биха били приложими съгласно член 6, параграф 1, то тогава се прилагат тези специални разпоредби.

НЕ:

съдът прилага правото на държавата, в която е обичайното местопребиваване на потребителя — член 6, параграф 1 от Регламент „Рим I“.

За контакт с представители на ЕС

Лично

В целия Европейския съюз съществуват стотици информационни центрове „Europe Direct“. Адресът на най-близкия до Вас център ще намерите на уебсайта https://europa.eu/european-union/contact_bg

За да намерите информация за ЕС

Онлайн

Информация за Европейския съюз на всички официални езици на ЕС е на разположение на уебсайта Europa на адрес https://europa.eu/european-union/index_bg.

Публикации на ЕС

Можете да изтеглите или да поръчате безплатни и платени публикации на адрес <https://publications.europa.eu/bg/publications>. Редица безплатни публикации може да бъдат получени от службата Europe Direct или от Вашия местен информационен център (вж. https://europa.eu/european-union/contact_bg).

По телефона или по електронна поща

Europe Direct е служба, която отговаря на въпроси за Европейския съюз. Можете да се свържете с тази служба:
— чрез безплатния телефонен номер 00 800 6 7 8 9 10 11 (някои оператори може да таксуват обаждането),
— или стационарен телефонен номер +32 22999696, или
— по електронна поща чрез формуляра на разположение на адрес https://europa.eu/european-union/contact_bg.

Право на ЕС и документи по темата

За достъп до правна информация от ЕС, включително цялото право на ЕС от 1952 г. насам на всички официални езици, посетете уебсайта EUR-Lex на адрес <http://eur-lex.europa.eu>.

Свободно достъпни данни от ЕС

Порталът на ЕС за свободно достъпни данни (<http://data.europa.eu/euodp/bg>) предоставя достъп до набори от данни от ЕС. Данните могат да бъдат изтеглени и използвани повторно безплатно, както за търговски, така и за нетърговски цели.

